

Försvaret och kansliråden

Ett elakt förtal i Kanslihuset vill göra gällande, att hr Palme tvingats döpa om ecklesiastikdepartementet till utbildningsdepartementet, därför att ett antal av hans medarbetare inte kan stava till det förra. Naturligtvis ligger det ingen sanning i detta. I varje fall kansliråden är skrivkunniga. Det är ett genomgående drag hos alla kansliråd. Inte minst i försvarsdepartementet har detta drag tydligt framträtt.

Där förekommer t.ex. ett kansliråd, hr Ståhl, som i tidskriften *Libertas* meddelat, att anslagen till försvaret gott kunde nedsättas till mindre än hälften utan att påverka försvarskapaciteten under fem år. Vad han sagt innebär en mycket stark kritik av försvarsministern, som i så fall misslett riksdagen. Men ingen har hört att hr Ståhl ställts till ansvar för illojalitet mot sin chef. Kanslirådets skrivning var allt att döma ett beställningsarbete för finansdepartementet, och mot detta opponerar sig inte något statsråd.

Nu har två andra kansliråd hos samma statsråd givit ut en bok. Den kallas "Säkerhetspolitik och försvarsplanering". Möjligen har den också tillkommit på beställning, men då snarare av statsrådet Wickman, som är mera subtil än sin äldre kollega hr Sträng. Hr Wickman är därtill teknokrat, något som hr Sträng inte ens vet vad det är. Kansliråden är också teknokrater. Det är därför de fått sina befattningar, inte på grund av någon annan kompetens, och, det skall gärna tilläggas, inte bara på grund av en politisk trosbekännelse.

Deras bok skall inte tagas efter titeln, alltså förväntas vara skriven för att sammanställa vårt behov av försvar med vårt behov av säkerhet. Men tankegången berörs, och författarna själva menar säkert att de är ute i försvarsvänligt syfte.

Boken talar först om säkerhetspolitik. Sedan talar den om hur försvarets budget skall ställas upp. Slutligen talar den om hur författarna önskar se försvarets ledning konstruerad. Vad beträffar delen om säkerhetspolitiken skall vi här vara kortfattade, ty vi förstår den inte. Landshövding Frithiofson, förolyckad ordförande i 1965 års försvarsutredning, älskade att omge sig med s.k. säkerhetspolitisk expertis, en utvald samling tänkande personer som med beundrande blickar på varandra löste av ingen tidigare förbisedda problem. Tyvärr liknade de därvid pythian i Delfi, som sittande på en trefot pustade ut förvillande rök och gåtfullt tal om vartannat. Dock talade pythian stundom på vers, vilket experterna undvek. För att inte bli för lätt förstådda, uppfann de i stället ett eget språk, som ingenting hade att göra med den tröga men begripliga kanslisvenskan. Kansliråden, fostrade i den delfiska skolan, står dem inte efter. Med djupt allvar frågar de — för att taga ett enda exempel — "Mot vem eller mot vad skall Sverige försvara sig? Vilka försvarsambitioner är rimliga med hänsyn till landets begränsade resurser och hur skall dessa försvarsmål formuleras i termer av säkerhetspolitisk utveckling i världen eller potentiella angreppshot?" Ja, suckar den olycklige

läsaren (som visserligen trott sig veta någont om den första frågan), hur skall detta besvaras? Och varför?

Budgetdelen skall vi inte heller gå in på. Den är oss svårbegriplig av annan anledning: vi, som inte subventioneras av skattebetalarnas medel, har t.ex. besvärligt nog att förstå redan varför denna tidskrifts budget går ihop. I större sammanhang skulle vi göra oss än mindre gällande. Visserligen förstår vi, ty detta kräver endast sunt förnuft, att när författarna uppskattar de värnpliktigas värde i den civila produktionen till 50 kr/dag, och när därför den totala samhällsekonomiska värnpliktskostnaden utgör 870 milj. kr/år, och när till värnpliktsersättningar endast anvisas 350 milj. kr, då blir en "samhällsekonomisk merkostnad" om 520 milj. kr över, och, vilket är viktigast, den kan alltså finansdepartementet alltid påstå att försvaret får gratis. Så det är enkelt. Det vore olämpligt att påpeka, att kalkylen kanske inte håller i arbetslöshetstider. Låt oss hoppas att kansliråden en dag får i uppdrag att flytta över sina budgetteorier till andra objekt och att de sätts att beräkna värdet av låt oss säga Konsthögskolan. Förmodligen kommer de att lyckas där också, eftersom begreppet irrationella värden tycks vara dem helt främmande.

Den sista och viktigaste delen mynnar i förslag, som går ut på en utvidgning av försvarsdepartementet i en sådan omfattning, att det skall lyda under inte mindre än två statsråd. Riksdagen föreslås egenomligt nog gå med på att kopplas bort i

försvarssammanhang. Den skall endast bevilja årliga klumpsummor för "program": så och så mycket till luftförsvaret, så och så mycket till lokalförsvarsförband osv. Departementet, inte försvarsstaben, skall svara för organisation, planering, budget, utredningar, t.o.m. operationer. Ett blygt departementalt bihang kallat Internationellt sekretariat föresvarar kansliråden som en kombination av försvarsstabens sektion II och en resebyrå. Högkvarteret försvinner i nuvarande mening. Det skall under departementets ledning sköta detaljplaneringen av programmen: någon gräns för pappersexercisen förutses ej. Förvaltningarna går bort, men också försvarsgrenarna och deras staber. Och slutligen skall i topporganisationen ingå fyra nya ämbetsverk, ett materielverk för att uppsuga förvaltningarna, ett utbildningsverk, ett byggnadsverk och ett forskningsverk.

Denna bok är skriven på djupt allvar. Den bör tagas på allvar. Den syftar till något. Den ger uttryck för hur man ser på försvaret, som på annat, i yngre socialdemokratiska regeringskretsar: finns makt att utöva, får inte en bråkdel delegeras till andra, vad ordningen än kostar i pengar och överorganisation. På försvarets område genomför man vad man kan. Ett försvarets materielverk kommer att beslutas i vår. Verket skall till en början ha över 4 000 tjänstemän. Om ett par år bör det alltså, enligt Parkinsons lag, ha 6 000. Man kan tänka sig vad utbildningsverket skall behöva och hur personaldubblingar kommer att ske i det

oändliga. Något blir kanske till sist över för förbanden.

På den punkten ligger den grundläggande svagheten i hela detta reglerings-tänkande. I en tid, då anslagen till försvaret skärs ned, borde pengarna i princip mer än någonsin utnyttjas för att förstärka de förband, som i krig skall tjänstgöra i fält. Om man minskar, som regeringen vill, på krigsorganisationen, borde vad som blir kvar utnyttjas extra effektivt. Värnpliktsutbildning och befälsutbildning är grundläggande för försvaret. För att förstärka dem kan nedskärningar på andra områden motiveras. Det är t.ex. nu möjligt, att den regionala stabsorganisationen tilltagits för stor, i varje fall för fredsbehovet. De nya förslagen skulle därutöver leda till en central topporganisation med från början inbyggd elefantsjuka.

Socialdemokraterna har ensam brutit den politiska freden i försvarsfrågan, detta för att tillfredsställa sin egen radikala vänster. De har ensam ansvaret för att försvarskraften år från år urholkas. De har ensam ansvar för att flottiljer läggs ned, för att modern materiel inte kan utnyttjas. De lägger i vår också fram sitt eget, försämrade förslag till långtidsplanering. Verkningarna av deras politik kommer att sträcka sig långt fram i tiden. En försvarsminister i en borgerlig regering kommer att få den hårda uppgiften att tvingas ompröva allt från grunden, att fastställa vad försvaret nu är värt, att långsamt bygga upp och förstärka. Till hans hjälp kommer ej att behövas några nya ämbetsverk. Han behöver ett förtroendefullt samarbete med ett gärna förminskat, men fungerande högkvarter under fast ledning.